

UPRAVNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, franciskanska ulica št. 6, II. nadst. Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21-60, polletna K 10-80, četrtletna K 5-40, mesečna K 1-80; za Nemčijo celoletno K 26-40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36-—.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uradno za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna poltintna 30 vin, pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inzerate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo.

Reklamacije lista so poštnine proste.

Posamezne številke po 8 vin.

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:	
celoletna	K 21-60
polletna	10-80
četrtletna	5-40
mesečna	1-80
Za Nemčijo:	
celoletna	K 26-40
polletna	13-20
četrtletna	6-60
mesečna	2-20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah.

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani.

Umiranje turške zbornice.

Zaupanje, ki ga je mladoturška večina izrekla Mukhtarjevi vladi, je zavlekla razpust parlamenta, preprečiti pa ga ne more. Novi kabinet ne more vladati s to zbornico, če se ne bo sam pokopati. In ker niso hoteli mladoturki odgovoriti v enakem tonu, v kakršnem jih je oslovila vlada, išče zdaj ministrstvo nov konflikt. Parlamentu predlaga zakon z očitnim in priznanim namenom, da izklopi spor. V tem postopanju tiči nova krvava ironija; zakon, ki ga zahteva vlada od parlamenta, so mladoturki pred pol leta sami zahtevali in ker niso dosegli svojega namena, se je takrat zbornica razpustila. Potem so sledile nove volitve, ki so prinesle mladoturkom na znani način sedanjo večino.

Zakon, ki so ga mladoturki po zimi vsiljevali, je imel namen povečati sultanovo oblast na račun parlamenta. Mladoturkom se je enkrat zazdelo preveč svobodomiselnost, kar so bili sami vpeljali.

Ustava, ki se je bila v najhujši sili razglasila pod Abdul Hamidom, ki se pa nikoli ni delansko izvrševala, je določala sledeče:

„Ako vztrajajo ministri na kakšni zakonski predlogi, o kateri je med njimi in med poslanci nasprotno mnenje, pa jo poslanci z večino glasov in z natančno utemeljitvijo brezpogojno in ponosno odklonijo, tedaj je izključno sultanova pravica, da izmenja ministre, ali da razpusti zbornico. Ta se mora potem v zakonitem potu nanovo voliti.“

Ta določba ni bila vseh mladoturkom v tistih časih, ko so bili še revolucionarni. Izkušnja pod Abdul Hamidom jih je izučila, da je ustava tem boljša in zanesljivejša, čim manj posebnih pravic se prepušča sultanu in čim bolj se utrdi moč parlamenta. V tem spoznanju so izza Abdul Hamidovega padca izpremenili to določbo v liberalnem duhu. Da bi čim bolj zavarovali parlament in ustavo proti reakcionarnim nakanam, so sprejeli v konstitucijski predpis, da mora v slučaju konflikta med vlado in parlamentom odstopiti vlada. Sele če zadene nova vlada na enak odpor v zbornici, se ta lahko razpusti, ako privoli v to senat. S

EMILE ZOLA: Rim.

To je najrazkošnejša dvorana vsled sijaja uniform in vsled razburjenosti, ki narašča tembolj, čim bolj se človek po neskončni vrsti dvoran približuje tabernaklu, kjer prebiva izvoljeni edinec. Srce, ki se ob tem modrem stopnjevanju od manjše do večje in vse večje krasote stiska, bje močnejše in močnejše. Toda ob tej nočni uri ni bilo videti nobenega živega bitja, ni bilo opaziti nobenega gibljaja, ni bilo čuti nobenega glasu — ničesar ni bilo, sama tišina, ki se je spuščala od temnega stropa nizdol na rdeči baržunasti prestol, nič kakor zakajena svetilka, ki je gorela na vogalu stebrišne mize v prazni, speči dvorani.

Gospod Squadra, ki se še ni obrnil, temuč je nem počasi dalje korakal, je trenutek postal pred vrati tajnega predobja, kakor bi hotel dati obiskovalcu časa, da zbere misli, preden stopi v svetlobo. Samo tajni komorniki so imeli pravico ostajati tam in samo kardinali so smeli tukaj čakati, da jih pokliče papež. Lahak nervozen trepet je naznanjal Pierru, ko se je gospod Squadra odločil in ga odvedel noter, da stopa v strašni drugi svet, na drugo stran tega nizkega človeškega sveta. Po dnevi straži nobelgardisti ta vrata; ob tej uri pa so bila prosta in dvorana je bila prazna kakor vse druge. Če bi hotel duh obljuditi, je moral zarotiti vse plemenite in mogočne osebe, ki so jo ob časih napolnjevale v slavnostnih oblekah. Bila je bolj ozka, podobna hodniku; dvoje oken je gledalo na novi okraj na Prati del Castello, edino okno na drugem koncu, poleg malih vrat v prestolno dvorano pa je kazalo na trg sv. Petra. Tukaj, med temi vrati in tem oknom je navadno sedel tajnik, katerega zdaj ni bilo ondi. In venomer se je kazala enaka pozlačena stebrična miza z enakim razpelo med enakim parom svetilk. Velika ura v omari iz obenovine z bakrenimi vložki je težko bila. Edina posebnost pod stropom z zlatimi rožetami je bila tapeta iz rde-

tem se je sultanova oblast res močno omejila, parlament se je načeloma postavil nad vlado, in ustava je dobila demokratično oporo.

Ko se je začetkom tega leta postrila opozicija proti mladoturkom, so ti naenkrat zaželeli razpust zbornice. Tedaj so hoteli, da naj se odpravi iz ustave ta določba, ki so jo bili sami spravili vanjo in naj se prizna sultanu absolutna pravica, da sme razpustiti parlament, kadar hoče. Opozicija se je temu upirala na vso moč. Njen glavni argument je bil ta, da se hoče vlada iznebiti parlamenta, zato da bi lahko sklenila mir s Italijo brez ustavne kontrole. Tega upora niso mogli mladoturki premagati. Sajdova vlada je nato v zmislu ustave podala demisijo. Ali sultan jo je zopet imenoval, in ko je zbornica zopet odklonila zahtevano izpremembo, je bila razpuščena. Potem so prišle nove volitve in z njimi velikanska mladoturška večina.

V novi zbornici se ni ponovil predlog o izpremembi ustave. Mladoturki so se čutili zdaj dovolj močne, pa jih ni več skrbela sultanova oblast. Čemu bi mu dajali pravico, da jih razpušča, ko imajo zbornico popolnoma v svojih rokah?

Ali zdaj prihaja z njihovo januarsko zahtevo Mukhtarjeva vlada. Izprememba paragrafa 7., ki jo predlaga, priznava sultanu neomejeno pravico razpusta. Za mladoturke je to očitno velika zagata. Ako odklonijo zahtevo, ima vlada konflikt, ki ga išče in z njim povod, da razpusti parlament, kakor ga je po zimi razpustil Sajdov kabinet. Mladoturki pa ne marajo tega, ker bi za vse na svetu radi ostali večina. Toda če sprejmejo zakon po zahtevi vlade, so tej priznali pravico razpusta, in vlada jo bo gotovo izrabila.

Mukhtar paša se je doslej še obotavljal, morda zato, ker do zadnjega časa sultan ni bil naklonjen razpustu, morda pa tudi zato, ker je hotel spraviti vlado v čim lepšo, zbornico pa v čim slabšo luč. Toda dolgo se ne bi mogel obotavljati, ker so glasovi po deželi, zlasti v Albaniji, ki zahtevajo razpust, od ure do ure močnejši in bolj grozeči. Zadnje vesti iz Albanije so že zelo preteče in v vsakem oziru sumljive. Neprerokana se ponavlja klic, da mora biti parlament v 48 urah razpuščen, in zahtevo podpirajo velike oborožene čete, ki so zavzele Mitrovico, ki preplavljajo Kosovo polje in ki se vale proti Skoplju.

Med glasove, ki silijo na razpust zbornice, se pa vmešavajo še drugi klici. Arnavti kriče Abdul Hamidovo ime in zahtevajo njegovo osvoboditev.

Vstaja ima gospodarske posledice; ogromne množice pod orožjem, v taboriščih, nihče ne dela, med množicami se širi — lakota. Albansko ljudstvo je silno zaostalo. Kdo razume v tej nezavedni, zanemarijeni masi, odkod prihaja pomanjkanje? Razun starokopitnega poljedelstva v deloma nerodovitni deželi ni v Albaniji takorekto nobenih virov zaslužka, če pa se opusti vsled upora še to delo, je lakota neizogibna. Nekaj časa so si vstaške čete pomagale s plenom, kamor so prišle, so jim morali prebivalci dajati, kar so imeli. Ali to je bilo kmalu izčrpano, ker to ljudstvo niti zase nima dovolj in ker je bilo treba dajati tudi vojaštvu. Zdalj strada vse — tisti, ki so dajali in tisti, ki so jemali. Iz lakote teh nezavednih množic se

čega damasta, posuta z rumenimi ščiti. Dvoje ključev in tiara se je menjavalo z levom, ki polaga šapo na svetovno oblo.

Ali gospod Squadra je opazil, da je prinesel Pierre klobuk, ki bi ga bil moral pustiti v Sala dei Bussolanti, proti etiketi s seboj. Samo kardinali imajo pravico obdržati baret. Z diskretno kretnjo mu je vzel klobuk in ga sam položil na mizo, češ da mora vsaj tukaj ostati. Potem je brez besede z enostavnim poklonom dal razumeti, da gre Njega svetosti prijaviti obiskovalca in da naj Pierre trenutek sam počaka v tej sobi.

Ko je Pierre ostal sam, se je globoko odahnil. Bilo mu je kakor da se mora zadušiti, srce mu je utripalo, da je hotelo počiti. Ali vendar mu je razum ostal bister; prav dobro je bil ocenil te slavne, te krasne pravečeve prostore v poltemi. S svojimi z vezeninami okrašenimi, s svilo pokritimi stenami in slikanimi frizi, s stropi, po katerih so se razvijale freske, je bila to neskončnost razkošnih salonov. Ali pohištva ni bilo tukaj drugega kakor stebrične mize, stoliči, prestoli in svetilke, ure, razpela. In celo prestoli so bili sama darila, znešena ob velikih jubilejih z vseh štirih strani sveta. Niti najmanjše udobnosti ni bilo; vse je bilo bahavo, okorno, hladno in nekomodno. Bila je stara Italija s svojo večno galo in s svojim pomanjkanjem zaupnega, toplega življenja. Po čudokrasnem marmornem tlaku, na katerem bi noge otrpnile, so morali razgrniti nekoliko preprog, in pred kratkim so postavili še naprave za kurjavo, kjer se pa niso upali kuriti, iz strahu, da bi se papež ne prehladil. Najbolj pa je čutil Pierre, ko je stal in čakal, izredno tišino, ki mu je silila noter v kosti. Take globoke tišine ni bil še nikjer opazil; bilo je, kakor da se je ves okrog njega razpeti temni nič ogromnega spečega Vatikana dvignil gor v to nadstropje, v te nepregledne, krasne, izumrle sobe, kjer je gorelo nekoliko malih, nepremičnih lučic v svetilkah.

Ura iz ebenovine je bila devet. Začudit se

lahko porodi vsaka blaznost. Ta ali oni, ki je bil pod Abdul Hamidom špijon, pa je potem izgubil lepe dohodke za svoj nelepi posel, vrže med obupano ljudstvo besedo, da se mu je pod prejšnjim sultanom bolje godilo in da je novi red kriv njegove bede, pa ponovi tisoč grl klic: Abdul Hamid! Abdul Hamid!

In lakota žene te množice tja, kamor jih vodijo njihovi prvaki. Ti imajo svoje politične namene, o katerih se niti ne ve natančno, kakšni da so; lačni Arnavti pa upajo, da dobe v Prištini kruha in marširajo proti Prištini; potem upajo, da se bodo v Mitrovici najedli, pa korakajo proti Mitrovici; zdaj označujejo voditelji Skoplje za čili in vstaši gredo za njimi, zakaj v Skoplju mora biti še mesa in koruze.

Da bi odgovorni faktorji na katerikoli strani mislili na povratek Abdul Hamida, sicer ni verjetno, dasi se delajo pristašem odstavljene sultana z najnerodajnejših mest jako sumljivi pokloni. Cela vrsta bivših Abdul Hamidovih dostojanstvenikov, ki so bili obsojeni zaradi velikanskih sleparij in drugih zločinov, je pomiloščena; in to se v sedanjem kritičnem času gotovo ni zgodilo iz same blagodušnosti. Situacija je s tem še bolj zapletena.

Mladoturki pa umirajo. In s svojim klavrnim upiranjem krepčajo opozicijo vlade, o kateri je še vedno dvomljivo, kaj da pravzaprav hoče. Zbornica bo razpuščena — tako ali tako. Z zavlačevanjem si niso mladoturki nič koristili; s tem da niso sami izzvali nezogibnega razpusta, so pa razodeli svojo slabost, ki jim bo pri volitvah in potem dalje le škodovala. Njihova doba je pri kraju. Zdalj je le še vprašanje, kakšno je tisto, kar prihaja za njimi, in kdo bo na Turškem varoval ostanke svobode zoper reakcijo.

Pot do bogastva.

Pogosto beremo v listih o blagajniških sluh, ki pobegnejo z velikimi svotami, o nadzorstvenih organih, ki poneverijo, o bančnih ravnateljih, ki sleparijo, ter o zasebnikih, ki se ustrele. In če vprašamo po vzroku, tedaj se glasi odgovor, ki naj pojasni vse: dotičnik je bil spekuliral! Toda zakaj so spekulirali? Ali so bili enostavno obžalovani vredne žrtve igre na denar? Toda spekulacija je vendar nekaj več kakor igra na denar, v teku najnovejšega ekonomskega razvoja je vedno bolj edina pot do bogastva.

Hrepenenje po bogastvu je živelo v človeku, odkar je zavladala blagovna produkcija, v kateri se vse dobi za denar. Toda kako? V starih pobožnih bajkah se pripoveduje velikim in malim otrokom, da sta marljivost in varčnost vir bogastva. Pridni delavec, ki preprosto živi in neumorno gara, postane bogat mož — Carnegie in stari Krupp sta blesteča primera —, medtem ko mora bogati dedič prijeti za beraško palico v kazen, ker je zapravil svoje premoženje. Kot moralni nauk ta bajka ni bila slaba. Kaj naj delavca bolj vzbuja k marljivosti kakor gotovost sijajne bodočnosti. Kaj naj bi jih bolj ščitilo pred zavistjo in nezadovoljnostjo kakor zavest, da bo bogatin, ki se zdaj vozi v avtomobilu in je ostrige, na koncu svojega življenja prijel za beraško palico! Kako škoda, da se lepa podoba tako malo vjema z resničnostjo, ki nam kaže, da ostanejo najmarljivejši

je. Kaj, da je minilo šele deset minut, odkar je stopil skozi bronova vrata? Misli je, da je bil že cele dni na poti. Hotel je zdaj premagati nervozni pritisk, ki ga je davil; zakaj nikdar se ni mogel zanašati nase, vedno se je bal, da se mu pogrezne mir in razsodnost v navalu solz. Korakal je gorindol, šel mimo ure, pogledal razpelo na mizici in ogledaval kroglo svetilke, na kateri so bili mastni prsti kakšnega sluga zapustili otiske. Svetila je tako rumenkasto in slabotno, da bi jo bil najrajši privlil navzgor, pa se ni upal. Potem je postal, pritiskajoč čelo na šipo, pri oknu, ki je gledalo na Petrov trg. Za minuto ga je pograbilo. Skozi špranje slabo zaprtih žaluzij je videl ves ogromni Rim, ki se je razprostiral pred njim — Rim, kakor ga je bil videl iz Raffaeleove galerije, kakor si ga je bil mislil tisti dan, ko se mu je v mali restavraciji na trgu zazdelo, da vidi Leva XIII. samega pri oknu njegove sobe. Le da je bil to sedaj nočni, od teme še bolj razširjeni Rim, brezmejen kakor zvezdno nebo. Na tem brezskrajnem morju s črnimi valovjem je bilo le velike, s svetlo belino električne razsvetljave v Rimske ceste izpremenjene ulice zanesljivo razločiti: Corso Vittorio Emanuele, potem Via Nazionale, Corso, ki jo je križal v pravem kotu in ga je samega enako prerezala Via del Tritone, s katero se je nadaljevala Via S. Nicolo del Tolentino, ki je bila zopet zvezana s Piazza delle Terme in s kolodvorom. Na drugi strani korza Viktorija Emanuela in ulice Nazionale, proti staremu Rimu, se je svetilo še nekoliko trgov, nekoliko cestnih vogalov, ali tema je že preplavljala vse. Vse drugo je bilo le še zmes malih rumenkastih luči, malih koscev napol ugaslega, na zemljo pomeđenega neba. Nekatere svetle, skrivnostne in plemenite skupine zvezd so se še zaman upirale in si izkušale ohraniti samosvojnost. Razblinile so se, pomešale z zmedenim kaosom prahu stare zvezde, ki se je tukaj takorekto razpočila in je zapustila od svojega sijaja le še nekakšen bleščeči pesek. Kakšna temna, le nekako s svetlobo posuta ne-

delavci revni in da bogatim parasitom doteka denar v neusahljivih veletokih!

Zatorej proč s temi starimi pravljicami, katerim verjame dandanes samo še malo število starih ženic! Vsakdo ve, da je pod kapitalističnim gospodstvom izkoriščanje edina pot do bogastva. Ne iz lastnega, temveč iz tujega dela tečejo bogatinom bogati dohodki. Delovna moč velike proletarske množice, ki ustvari mnogo več vrednosti, kakor jo sama porabi za preživljenje samega sebe, je neusahljivi vir bogastva za kapitaliste. Iz ogromnih množin nadvrednosti, izsiljenih iz delavskega razreda, izvirajo vsa bogastva sveta, ki jih uživajo kapitalisti.

Toda v svetu srečnega izkoriščevalstva zato še ne sije samo sonce. Pustimo na strani milijonarje, ki so na čelu velikih podjetij in pred katerimi se denar kar gromadi. Vprašanje za navadne ljudi v buržvaziji se glasi: katera pot do bogastva je meni odprta? In potem tudi ne zadostuje nekoliko izkoriščanja. Če se ustanovi z majhnim kapitalom trgovina, vedno preti nevarnost od strani konkurence; brez trgovskega duha in sreče ne gre, v neprestani skrbi in negotovosti si je treba zaslužiti nadvrednot. Seveda se lahko od tega osvoboditi s tem, da nakupiš akcij ali državnih papirjev. Toda ali je to bogastvo? Sicer živiš brez dela in udobno kadiš svojo pipo, toda bogastvo to ni. Nadvrednost teče v skromnem potočku in zadostuje ravno za solidno malomeščansko življenje, kakor ga živi uradnik s 10.000 mark dohodkov. Naokolo pa vabijo čari bogastva; drugi se zabavajo z razkošnimi pojedini, imajo krasne ekvipaže, potujejo v letovišča in kopališča. Ni čudno, da vedno zopet stopa do ljudi pereče vprašanje: kako si pridobim bogastvo?

Prazne sanje iz malokapitalistične dobe so, da se lahko obogati tudi z direktnim izkoriščanjem delavcev. Glavno vprašanje ni rešeno z izkoriščanjem; glavno vprašanje je, kako si priskrbim kar največji del nadvrednosti sveta? Vse mišljenje, vsi trudi in vse skrbi kapitalističnega razreda se sučejo okolo obrambe nadvrednosti. Kar da izkoriščanje lastnih delavcev, je dobra meščanska eksistenca, toda ni še bogastvo, razen če je delavec na tisoče. Da obogatiš, moraš pleniti žepe sokapitalistov. Ne izkoriščanje delavcev, ampak izkoriščanje izkoriščevalcev je dandanes pot do bogastva.

Podlago za to daje razvoj fiktivnega kapitala, ki se gradi na nadvrednosti kot njega kapitalizirani obliki. Tovarna, ki je veljala 100 tisoč kron, in daje 100stotne dividende, ima 200.000 kron vrednosti, ker bi ta kapital dajal enak znesek v obrestih. Ta vrednost kapitala je najprej samo izraz za znesek, ki ga donaja, če posestnik proda akcijsko maso za 200.000 kron in naloži denar na obresti, se ni na njegovih dohodkih nič spremenilo. Toda ustanovitelj ali banka, ki je utaknila v podjetje 100.000 K in jih prodala za dvojno svoto, ne računa s tem, da dobi za sedaj tisti znesek kakor prej, če se kapital obrestuje; zakaj ne obrestuje navadno, ampak se porabi za nove operacije. Ne gre za nadvrednost, ampak za kapital; kapital je denar; in tudi fiktivni kapital se mora plačati v trdem zlatu, kakor hitro postane predmet borznih spekulacij. Banka je pridobila s prodajo 100 tisoč kron; za toliko je obogatela z eno operacijo. Odkod pride denar? Iz žepov mnogih manj-

skončnost, kakšna ogromna, temna, neznana masa je bila to, v kateri se je navidežno potopilo sedemindvajset stoletij večnega mesta, njegove razvaline, njegovi spomeniki, njegovo ljudstvo, njegova zgodovina, tako da ni bilo več mogoče reči, kje je začetek in kje konec! Morda se razpenja do brezmejne roba temine, ki obsega vso noč, morda je tako skrčena, tako izgubljena, da posije sonce, kadar se vrne, le še na kupček pepela!

Ali celo v očigled tega morja senc, polnega svetega mira, se je od sekunde do sekunde stopnjeval Pierrov nervozni strah, dasi se je na vso moč trudil, hoteč ga premagati. Odstopil je od okna in ves se je stresel, ko je zaslišal lahek šum korakov. Misli je, da prihajajo ponj. Šum je prihajal iz sosednje, male prestolne dvorane. Zdalj je opazil, da so ostala vrata napol odprta. Ker ni ničesar več slišal, se je ohrabil, stopil v svoji mrzlični nepotprežljivosti naprej in iztegnil vrat, da bi kaj videl. Tudi tukaj je imela precej velika dvorana stene pokrite z rdečim damastom; pozlačen naslanjač z rdečim baržunom je stal pod nehom iz enakega baržuna, tudi tukaj je opazil neizogibno stebrično mizo, visoko slonokoščeno razpelo, uro, dvoje svetilk, lestence, dve veliki vazi na podstavkih, dve nižji, okrašeni s podobno Svetega očeta, iz severske tovarne; vendar je bilo tukaj opaziti nekoliko več udobnosti. Smirnska preproga je pokrivala ves tlak iz marmornih plošč, ob stenah je stalo nekoliko naslanjačev, navidezen, s tkanino zagrnjen kamini je bilo kakor pandan stebrični mizi. Papež, čigar soba se je odpirala v to dvorano, je tukaj navadno sprejemal osebe, katere je hotel počastiti. Pierre je še močnejše vztrepetal, ko je pomislil, da ima prekoračiti le še ta prostor, da je tam, za onimi enostavnimi lesenimi vrati že Lev XIII. Zakaj puščaj, da čaka? Ima li biti sprejet v tej dvorani, da se izključi prevelika intimnost? Pripovedovali so mu bili o skrivnostnih obiskih, o neznanih, ki so se na enak način molče vpeljavali ob tej uri.

da izve javnost čisto resnico. — Kapitalizem, drugod in pri nas, hodi preko človeških trupel, le kadar njegovi zločini zasmerde do neba, takrat se zbudi javno mnenje iz svoje pokojne dremavosti in začudeno vprašuje: »Ali ne živimo v najkulturnejši dobi?«

* **Zaradi bede.** V Wiesentalu so se zastrupili steklar Watzel, njegova žena in 12letna hčerka. Watzelovi sosedje so povedali, da je živila družina v silni bedi.

* **Kadar treska** ne smemo iskati zavetja pod vsakim drevesom. Ona drevesa, ki vsebujejo mnogo oljnatih snovi, so pred treski najbolj varna. V drevesa, ki imajo mnogo skrobovine, a malo olja, tresči najraje. Orehi in bukev imata mnogo olja; malo olja, a veliko skrobovine imajo hrast, vrba, javor, topol, leskov grm, brest, jesen in glog. Ako razvrstimo drevesa po njihovi dovzetnosti za tresk, tedaj dobimo naslednjo vrsto: oreh in bukev — nevarnost neznatna, večja je že pri jelki in skoraj gotovo tudi pri mecesnu, tisi, tuji in brinju, zelo dovzetna drevesa za strelo so smreka, najbolj pa hrast, vrba in topol. Kadar treska, tedaj je najvarnejše v naselbinah, čim gostejše so hiše, tem manj nevarnosti je, da udari strela v eno ali drugo poslopje. Čim večji je kraj, tem bolj smo varni pred strelo. Seveda se moramo tudi v večjih krajih ogibati ob času treskanja peči in ognjišč, telefoničnih aparatov, plinovih svetilk in vodovodov. Zelo nevarno je tudi postajati v okolici hiš, kjer so stoječe ali tekoče vode, ali kjer je voda talnica blizu površja, ali kjer je gnojnica. Tudi pod kapom je nevarno. Strela namreč lahko umori človeka, če ga prav ne zadene kar neposredno, dostikrat zadostuje odboj od zemeljskih tal, ki omami vsakogar, ki je v bližini ljudi in predmetov, v katere je tresčilo. Samotna drevesa so silno nevarna, v gozdu je človek pred strelo precej varen, če le ne stoji na kraju, kjer se vzdiguje izredno visoko drevo nad nižjimi. Ako ni daleč naokoli nobene hiše, tedaj je še dosti varno zavetje gostu, razsežno grmičevje, lesena šupa, ali le tedaj, če je človek sam, da ne išče zavetja ravno tam čeda živine ali množica ljudi. Zakaj okoli živih bitij se nabira elektrika, ki privlači blisk. Ako zaloti hudournje večjo družbo na širnem polju, tedaj se je treba takoj ločiti; če je hudournje posebno silno, tedaj je najbolje, da se poleže po tleh. Na poljih in cestah je treba med treskanjem spreči živino, a človek naj ne ostane v njeni bližini, tudi pod voz naj se nikar ne skriva. Zlasti se ogibajmo krajev, v katere je že kdaj tresčilo, ker tukaj je nevarnost največja. Posameznik se zelo lahko obvaruje pred treskom, če le nima namišljenega strahu pred grmenjem in treskanjem.

* **Avstrijski državni dolgovi.** Ob koncu leta 1911 je imela naša država 12.460.000.000 K državnega dolga. Od tega dolga je treba plačevati 484.200.000 K letnih obresti. Na Avstrijskem je 27.900.000 prebivalcev, torej pride na vsakega prebivalca 437 K 73 h državnega dolga, obresti pa pride na vsakega 34 K 80 h. Ker imamo menda še premalo dolgov, zato so od novega leta sem napravili še 250 milijonov kron dolga. Jeseni bodo pa ti dolgovi zopet izdatno poskočili, za to bodo poskrbeli že gospodje Slovani in Germani, klerikalci in liberalci, ker bodo v poslanski zbornici prav gotovo z obema rokama glasovali za vse, kar bo le zahteval vojni minister.

* **Stroški za odkritje Amerike.** V Patosu na Španskem so našli pred kratkim stare račune, ki se tičejo odkritja Amerike po Krištofu Kolumbu. Vsa oprava ladij je veljala 15.000 K, oficirji so porabili 2000 K, mesečni stroški za enega mornarja so znašali 6 K, tako da ni šestmesečno potovanje veljalo več kakor 23.000 K. Ako se k temu znesku prištejejo še nekateri izdatki, ki so tudi zabeleženi v najdenih računih, tedaj znašajo vsi stroški za odkritje Amerike 40.000 kron, toliko kolikor znašajo dandanes stroški za dvakratno vožnjo iz Evrope v Ameriko v prvem razredu.

* **Baronova zabava.** V budimpeštanski blaznici je umrl koncem junija 34letni baron Emil Borenyi. Po njegovi smrti je dobilo sodišče 57 tožb, ki so jih vložile njegove bivše ljubice, ker je imel z vsemi 57 otroke. Tožiteljice so kmečka dekleta, francoske vzgojiteljice, ciganke, največ pa je poljskih židinj.

* **3765 miši ujetih v eni uri.** Na Nižnejavstrijskem so se letos v velikanskih množinah pojavile miši. Na nekem zborovanju kmetov iz okolice Brucka in Mödlinga je povedal govornik, da so pridelali na žitnem polju, ki meri 3 orale 180 snopov žita, na žitnem polju pa, ki meri 40 oralo in 780 snopov. Vse so pojedle miši. Silno škodo so napravile miši tudi pri sladkorni pesi in pri pesi za živino. Na deteljšču, ki meri dober oral, je ujelo 15 dečkov v eni uri 3765 miš. Za vsako miš so dobili 1 vinar.

* **Strop se je utrgal.** V pondeljek se je zgodila na Dunaju težka neizgoda. Pri neki novi hiši se je utrgal strop, ki je bil iz železa in betona. Neizgoda se je pripetila v opoldanskem odmoru. Ko bi se bila dogodila med delom bi bile posledice še hujše, 4 delavke so sedle v pritičju, da bi zavžile svoje kosilce. Hipoma so zaslišale žene nad seboj čudno pokanje, od stropa so se luščili majhni koščki zidu. Delavke so takoj zaslutile pretečo nevarnost in zbežale, ali v tem trenutku se je že usula od stropa opeka, beton, tramovi, žice, pločevina in zasula prostor, v katerem so sedele delavke. Eno delavko je zadela opeka in jo le oprasnila, dve drugi sta težko ranjeni, eno je zasulo. To so izkopalji šele ob pol sedmih zvečer izpod razvalin.

* **Štirinožni izsledilec.** V Lobendau so neznani tatovi ukradli nekemu posestniku iz zaprtega hleva 3 gosi. Ker niso mogli dobiti tavo, so naročili iz Draždan policijskega psa. Prihodnji dan je prišel že v vas »Renz« v spremstvu orožnika. Renz je zvečer tistega dne dokazal na raznovrstne načine svoje velike zmožnosti, a tatov ni mogel izslediti, ker je prišlo na stotine gledalcev in se je pravi sled zbrisal. Ali Renz le ni prišel zastoj v vas, izsledil je nekega drugega tatu. V gozdu je

Poglejte na drugi strani!

Santus
Kupite
v
Santus
v
Santus

Poglejte na drugi strani!

namreč nekdo ukradel dva visoka borovca. Renza so peljali h panjema in takoj je tekel za sledom. Tekel je čez potok v vas in v hišo tesarskega mojstra, ki je moral nato priznati tatvino.

* **Dolgost človeškega življenja v teku stoletij.** Francoski znanstvenik dr. Legrand je izdal ski znanstvenik dr. Legrand je pravkar izdal znamenito delo, ki je plod temeljitega raziskovanja o higijeni in napredku in njegovih posledicah. Našel je, da se je zvišala v zadnjih 400 letih povprečna življenjska starost, število zemljanov z visoko starostjo je dandanes mnogo večje kakor v prejšnjih časih. V petnajstem in šestnajstem stoletju je dočakalo od vsakih tisoč ljudi povprečno 582 šestdeseto leto. V sedemnajstem stoletju je naraslo to število že na 655, v 18. stoletju na 718, v 19. na 757 in v 20. na 806. Število ljudi, ki so bili stari 80 let, znašala v 15. in 16. stoletju povprečno 118 na tisoč, v 17. stoletju že 134, v 18. stoletju 194, v 19. stoletju je napredek neznaten, število naraste na 201, v 20. stoletju pa 225. Legrand je dalje našel, da žive žene delj kakor moški. Tako so n. pr. našli v Združenih državah I. 1890 3891 oseb, ki so bile stare po sto let; od teh je bilo moških 1389, ženskih pa 2385. Na Nemškem je bilo I. 1855. 2081 moških, ki so bili stari nad 90 let, ženskih pa 3567. Število žensk v starosti od 95 do 100 let je še enkrat večje kakor število moških iste starosti, ženskih je namreč 641, moških pa 306. Iz neke angleške statistike je razvidno, da dočakajo zlasti one žene visoko starost, ki so imele mnogo otrok. Znana Rumunka Klavdija je umrla v starosti 115 let in je imela 25 otrok; I. 1909 je umrla v francoskem okraju Aisne skoraj stoletna starka, ki je bila mati 26 otrok. Na Angleškem je od I. 1881 do 1900 narasla povprečna življenjska starost pri moških za 14 let, pri ženskah pa za 16 let, na Francoskem v isti dobi pri moških za 10, pri ženskih za 11 let. Legrand je tudi raziskoval, v katerih poklicih dočakajo ljudje najvišjo starost. Našel je, da dočakajo pri takozvanih svobodnih poklicih najvišjo starost duhovniki, tem slede po vrsti državniki, učenjaki, oficirji, pisatelji in umetniki.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

Premogokovnik „Adria“
(pri Divači) na Kranjskem išče

jamske delavce

Vpraša se pri ondotnem ravnateljstvu.

Najnovejše! Najnovejše!

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4.—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi »Zarje« v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prsto luko.
Moze, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boocacio št. 25.
Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).
Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopulo, Piazza Barriera.
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Geppa.
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Greta.
Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.
Artuš, Belvedere 7.
Sekovar, Piazza Caserma.

Delavske zadruge
za TRST, ISTRO IN FURLANIJO.
(Vpisana zadruga z omejenim poroštvom.)

Začetkom meseca septembra
otvorimo naše prvo

SKLADIŠČE
= OBLEK =

v Trstu ul. Raffineria št. 3
(poleg trga Barriera vecchia)

kjer bo v zalogi
več nego za **100.000** kron blaga

razdeljenega na naslednje oddelke:

1. Izgotovljene obleke za
moške, dečke in otroke; delovne preobleke.

2. Perilo izgotovljeno in po meri:

Pletenice, spodnje hlače, robci moški in ženski, za dečke in otroke, raznovrstni drugi komadi za osebno in domačo rabo.

3. Klobuki in čepice za moške, dečke in otroke.

4. Obuvala moška in ženska, za dečke in otroke.

Tedaj ko otvorimo to novo skladišče objavimo celoten seznam vseh vrst blaga. Že sedaj pa moramo opozorjati naše člane, da njihovo pričakovanje ne bo razočarano.

Za sedaj smo izločili vse vrste risanega platna, ki je podvrženo vplivu in variacijam mode. Glede vsega drugega pa bodo našli člani v svojem združenem skladišču veliko izbero najboljših vrst blaga po najnižjih cenah.

Cefneni združniki!

Pripravite se že sedaj, da si nabavite blago za bodočo jesen in zimo v svojem skladišču. V to svrhu vam priporočamo, da se pridno poslužujete našega hranilnega oddelka in naših hranilnih listkov.

Julij 1912. **VODSTVO.**